

Med nytt økologiregelverk i EU blir det ikke lenger unntak for sau og spaltegulvsbinger. Foto: Grete H.M. Jørgensen

I oktober ble det kjent at Norge ikke lenger får unntak fra EU's økologiforordning om tett liggeunderlag på halve arealet i binger. Mange sauebønder er bekymret. Her skisserer vi noen praktiske løsninger.

Grete H.M. Jørgensen | Norsk Institutt for Bioøkonomi, Stasjon Tjøtta.

Knut E. Bøe | Institutt for husdyr og akvakulturvitenskap, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.

I økologiske husdyrrom er det krav om at minst halvparten av det samlede bingearialet skal være tett, der vil si ikke bestå av spalte- eller strekkmetallgulv (Mattisynet, Veileder B). Frem til nå har det i Norge vært et unntak for sau

(se pkt 4.11.3 i veilederen) slik at det har vært tillatt å ha strekkmetall eller spaltegulv i hele bingen.

Det er viktig å være klar over at også i konvensjonell husdyrproduksjon er det for storfe krav om tett gulv på

Sauer foretrekker å ligge inntil bingevæggen. Foto: Grete H.M. Jørgensen

liggeplassen for alle kalver og hunddyr (Forskrift om hold av storfe) og for alle griser (Forskrift om hold av svin). I aktivitets- og gjødselarealet kan det altså være spaltegulv.

Hva sauen foretrekker

Sauer med full ull har ikke vist klare preferanser for spesifikke liggeunderlag, men nyklipte sauer foretrekker klart gulv med lav varmeledningsevne, det vil si tre eller halm, framfor strekkmetall [1]. I preferanseforsøk mellom ulike typer spaltegulvsmaterialer foretrekkes sauer heller ikke et materiale over et annet, men tett gulv velges utelukkende som liggeunderlag ved lave temperaturer etter klipping [2]. Dette er noe av bakgrunnen for regelverket for økologisk sauehold som krever at halvparten av totalarealet på minst halvannen kvadratmeter per dyr skal være et fast liggeunderlag. Nyfødte lam skal også tilbys et fast gulv som ikke skaper trekk og nedkjøling i konvensjonell drift.

Observasjoner av sauers liggeadferd i binger viser at de ikke velger å ligge midt i bingen, men foretrekker å ligge inntil en vegg [3,4]. Det er viktig informasjon når vi skal lage liggeplasser med tett gulv i binger. Formen på bingen vil i stor grad påvirke tilgangen på veggplass [5].

En relativt enkel måte å tilfredsstille kravet om tett gulv på liggeplassen er å legge liggepaller av tre i bakre del av bingen. Foto: Knut Egil Bøe

Liggepaller i spaltegulvsbinger

En relativt enkel måte å tilfredsstille kravet om tett gulv på liggeplassen er å legge inn liggepaller av tre i bakre del av bingen. Dette arealet skal da utgjøre 0,75 m² per søye. Forsøk har vist at dette var et tilstrekkelig liggeareal. Da hadde søylene en normal liggetid og de ble sjelden observert liggende i aktivitetsarealet, altså på spaltegulvet [5]. Det var nødvendig med et visst daglig renhold av liggeplassen for at den skulle ha en akseptabel renhet. For å holde liggeplassen tørr, holder det å bruke litt sagflis.

Populært med smal pall

En annen løsning er å legge inn smale liggepaller som er 0,50 – 0,60 meter brede i bingene. Dette tilfredsstiller kravet til tett gulv på liggeplassen, men ikke helt ut kravet om at halvparten av totalarealet skal være tett. En feltundersøkelse ble gjennomført i tre ulike sauebesetninger på Vestlandet, der design, grad av helning og bredde på en et fast liggeunderlag ble undersøkt i spaltegulvsbinger. Antall dyr som brukte liggepallene ble registrert. I tillegg ble gjødselmengden som havnet på liggepallen veid og vurdert opp mot behov for skraping hver dag eller annen hver dag [6].

Saue ne brukte liggepallene og design som gav mest mulig veggplass

Økologiregelverk

Det er varslet at nytt økologiregelverk fra EU skal implementeres i Norge. Tidspunktet er ennå uavklart. Det nye regelverket inneholder krav om at minst halvparten av gulvet i sauefjøs skal bestå av tett underlag.

På Debio sine nettsider kan vi lese at Debio har sendt ut en spørreundersøkelse til alle saueprodusenter godkjent av Debio for å kartlegge situasjonen, og for å utfrede konsekvensene.

Eksempel på en smal liggepall av tre i en strekkmetallbølge. Foto: Kjartan Nyhammer.

Tenk også på uteområdet

Voksne sauer med full ull tåler svært lave temperaturer og velger ofte å være ute, selv om det er kaldt. Bruk av et uteområde i tillegg til et inneareal kan derfor være en kostnadseffektiv måte

å senke dyretettheten på - også under norske forhold. Forsøk på Ås har vist at tak over slike uteområder kan være fordelaktig. Føret kan også plasseres utendørs, og gjør man det velger gjerne sauen liggeplass inne, vekk fra føret og trafikk fra aktive dyr. Hardgjøring og preparering av underlaget ute er meget viktig for å unngå gjørme og lette regelmessig fjerning av møkk og fôrrester[7]. Om Mattilsynet velger å godkjenne et preparert uteområde som en del av totalarealet kan det bli enklere for økologiske sauebønder å legge inn små liggepaller langs veggene inne, på toppen av spaltegulvet, i perioder ved behov. Dette uten at disse smale liggepallene nødvendigvis opptar halve totalarealet innendørs.

Enkle tilpasninger

Praktiske forsøk under norske forhold viser at det kan gjøres relativt enkle tilpasninger i eksisterende fjøs med heldekkende spaltegulv, for å oppfylle kravet om tett liggeunderlag til sau i økologisk produksjon.

grete.jorgensen@nibio.no

Litteratur

- [1] Færevik, G. Andersen, I.L. og Bøe, K.E., 2005. Preferences of sheep for different types of pen flooring. Appl. Anim. Behav. Sci. 90, 265-276.
- [2] Johansen, J.R.E., 2016. Unge søyers preferanser for golvtyper ved lave temperaturer. Mastergradoppgave fra Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, Norges miljø og biovitenskapelige universitet. 45 sider.
- [3] Jørgensen, G.H.M., Andersen, I.L., Berg, S. og Bøe, K.E., 2009. Feeding, resting and social behaviour in ewes housed in two different group sizes. Appl. Anim. Behav. Sci. 116, 198-203.
- [4] Jørgensen, G.H.M., Andersen, I.L. og Bøe, K.E., 2009. The effect of different pen partition configurations on the behaviour of sheep. Applied Animal Behaviour Science 119, 66-70.
- [5] Bøe, K. E. Berg, S. og Andersen, I.L., 2006. Resting behaviour and displacements in ewes - effects of reduced lying space and pen shape. Appl. Anim. Behav. Sci. 93, 249-259.
- [6] Jørgensen, G.H.M. og Bøe, K.E., 2009. The effect of shape, width and slope of a resting platform on resting behaviour of and floor cleanliness for housed sheep. Small Ruminant Research 87, 57-63.
- [7] Jørgensen, G.H.M. og Bøe, K.E., 2011. Outdoor yards for sheep during winter - Effects of feed location, roof and weather factors on resting and activity. Canadian Journal of Animal Science 91, 213-220.

Viktige endringer i regelverket

Norge har akseptert å ta inn nytt EU-regelverk uten tilpasninger. Når det vil skje er fortsatt usikkert. Det er viktig at bøndene forbereder seg til de nye regelverkskravene som blir gjeldende, da det ikke vil bli en overgangsperiode, skriver Mattilsynet i en pressemelding.

Halvparten fast dekke for sauen

Norge har i dag et nasjonalt unntak fra kravet til fast dekke i sauefjøs. Dette unntaket vil opphøre, noe som betyr at sauefjøs etter endringene må ha minimum 50 prosent fast dekke. Dette vil innebære behov for samarbeid mellom rådgivningstjenesten og økologiske saueprodusenter for å finne de beste praktiske løsningene innenfor det nye regelverket.

Innsatsmidler og tilsetningsstoffer

Regelverksendringen innebærer oppdatert og endret utvalg av tillatte innsatsvarer og tilsetningsstoffer i økologisk mat og fôr. Dette betyr bedre valgmuligheter for økobønderne, siden behovet er endret med utviklingen i den økologiske sektoren.

Nytt regelverk for import

Det vil bli oppdaterte lister over godkjente land og produktkategorier som det er tillatt å importere økologiske produkter til Norge fra.

Bruk av EU-logoen

Det nye regelverket gir rett til bruk av EU-logoen på all ferdigpakket økologisk mat som blir produsert og pakket i Norge. Ø-merket vil kunne brukes i tillegg til EU-logoen ved merking og markedsføring av økologisk mat. Thoma Holz, rådgiver i NLR Østafjells, mener det er grunn

til å tolke dette mer som et påbud, enn som et tilbud.

– Ut i fra det som har vært praksis i EU i mange år og slik jeg leser EU-889 regelverket blir det obligatorisk å bruke EU-logoen på emballasje. I tillegg kan Debiomerket brukes på norske Debiocertifiserte produkter, sier Holz. Mattilsynet kommer med nærmere avklaring om bruk av EU i nærmere framtid, også om det blir obligatorisk eller ikke i Norge.

Mer kontroll

I tillegg til Debio sin årlige inspeksjonen av økologiske virksomheter de gjennomføre ti prosent tilleggskontroller og ti prosent uanneldte kontroller. Videre skal det gjennomføres minimum fem prosent stikkprøver av alle økologiske produkter.

Detaljert regelverk for havbruk og vin

EU-regelverket som gjelder i Norge i dag omfatter ikke detaljerte regler for produksjon av økologiske akvakultur-produkter og økologisk vin. Med nytt EU-regelverk blir imidlertid dette formelt gjeldende også i Norge. For økologiske akvakulturprodukter har vi en midlertidig nasjonal forskrift med tilsvarende regler som i EU.

Informasjon hentet fra Mattilsynets og Oikos sine nettsider, samarbeidet av Hege Sundet.

Nasjonalt økomeik-seminar 2017

Sett av dagene 25 og 26 januar

2017- DA arrangerer vi igjen

Nasjonalt økomeik-seminar

på Scandic Hell. Tema på

konferansen er jord/drenering,

fôrproduksjon, økonomi og føring

med mest mulig egne ressurser.

Program legges etter hvert ut på

hjemmesidene til NLR, Tine og

Foregangsfylke økologisk melk.

Velkommen!

